

Czym jest reformowana teologia?

Pedro Snoeijer

- Wstęp
- Co znaczy termin reformowany?
- Ecclesia reformata semper reformanda Verbi Divini
- Sola scriptura
- Sola gratia
- Sola fide
- Soli Deo Gloria
- Mandat kulturowy
- Życie chrześcijańskiej
- Księgi wyznaniowe
- Pięć punktów kalwinizmu

Wstęp

Teologia reformowana jest w zasadzie niczym więcej niż tym, czego Słowo Boże nas uczy.

Kościół reformowany, który powstał w XVI wieku podczas Reformacji nie jest nowym kościołem. Reformatorzy, tacy jak Luter i Kalwin, a także inni chcieli doprowadzić do **reformy** Kościoła, nie mieli jednak zamiaru zakładać nowego Kościoła. Jedynym celem Reformacji było, aby Kościół Katolicki, który odszedł w znaczący sposób od modelu nadanego mu w czasach apostołskich, powrócił w swoim nauczaniu, w swojej wierze do tego, co jest zawarte w Piśmie Świętym. Jednakże, zostawszy ekskomunikowani przez strukturę kościoła, broniąca status quo, reformatorzy znaleźli się w sytuacji bez wyboru. Nie znaleźli innego rozwiązania, jak tylko położyć podstawy organizacyjne nowemu kościołowi, którego celem byłaby kontynuacja istnienia Kościoła apostołskiego w jego ewangelicznej, utraconej formie.

Teologia reformowana przyjmuje ekumeniczne (powszechne) symbole wiary: i) apostołskie wyznanie wiary, ii) nicejskie wyznanie wiary.

Holenderski teolog reformowany, Herman Bavinck, zdefiniował wiarę chrześcijańska w następujący sposób: „Przez śmierć Swojego Syna, Bóg Ojciec pojednał się ze światem, który On sam stworzył, lecz który upadł w grzechu; Bóg odnawia świat ku Królestwu Bożemu przez Ducha Świętego.” Dotyczy to całości stworzenia, wszystkiego co istnieje; ma zatem wymiar kosmiczny. Boża łaska odnawia całe stworzenie.

Teologia reformowana nie powstała jako refleksja nad jakąś zasadą teologiczną, czy filozoficzną. Teologia reformowana jest przede wszystkim ściśle związana ze

Słowem Bożym. Pismo Święte jest jedyną regułą i zasadą dla naszego życia, naszego działania, naszego myślenia.

Co znaczy termin 'reformowany'?

Wyraz „reformowany” jest terminem historycznym, który zaczął być używany w XVI wieku. Był to okres, w którym Kościół został zreformowany.

Pragnieniem reformatorów nie było zmienianie Słowa Bożego, lecz aby skierować błądzący Kościół, by on sam wrócił do Słowa Bożego. Jednak niestety nie udało się to i zostali odłączeni od ówczesnego kościoła instytucjonalnego, pozostając w pragnieniu kontynuacji życia i nauczania Kościoła apostołskiego. Sukcesja apostołska nie oznacza nieprzerwanej linii przekazywanej władzy od czasów apostołów, ale jest to wierność głoszeniu prawdziwej nauki apostołów, zgodnej z podaną nam w Piśmie Świętym. Kościoły Reformacji wróciły do tej nauki apostołskiej, od której średniowieczny kościół odchodził w swoich błędach. Na tej podstawie mówimy o kontynuacji kościoła apostołskiego.

Ecclesia reformata et per verbum divinum semper reformanda

(Kościół reformowany i stale się reformujący przez Słowo Boże)

Tak brzmi w sposób formalny nazwa kościołów reformowanych. Kościół zobowiązany jest ustawicznie poddawać się osądowi Słowa Bożego, oczyszczać się z niebiblijnych nauk i praktyk, reformować swoje instytucje i zwyczaje tak, aby mógł coraz wierniej i skuteczniej realizować swoje święte powołanie.

Nauczanie Reformatorów

Jedną z ważniejszych zasad Reformacji jest ściśle trzymanie się woli Bożej. Być reformowanym - krótko mówiąc - znaczy wierzyć Słowu Bożemu i służyć Mu całym życiem bez zastrzeżeń. Bóg jest obecny w każdym miejscu i w każdej chwili naszego życia. Krótko mówiąc: Słuchać Słowa, wierzyć Słowu, żyć według Słowa.

Życie chrześcijańskie oznacza życie z wdzięcznością. W prologu do Dekalogu czytamy: *Jam jest Pan, Bóg twój, który cię wyprowadził z ziemi egipskiej, z domu niewoli.* 2 Moj. (Wj) 20:2. To dotyczy również nas, współcześnie: my sami zostaliśmy wyprowadzeni z niewoli grzechu.

W czasach Reformacji zostały sformułowane następujące zasady teologiczne:

Sola scriptura – tota scriptura

(jedynie Pismo – całe Pismo)

Pismo Święte – całe i niepodzielne – jako spisane Słowo Boże jest jedynym autorytetem w nauczaniu, jedyną pewną, niezawodną i wystarczającą normą wiary, doktryny i postępowania.

Objawienie Boże (Stary i Nowy Testament) zawiera w sposób jasny, poznawalny wszystko to, czego poznanie jest potrzebne człowiekowi do zbawienia. Pismo

Święte jest nieomylna prawda Bożego objawienia. Stary i Nowy Testament tworzą razem jedność, w której nie ma sprzeczności.

Wszystko, co wywodzi się w nauczaniu z tradycji ludzkiej, ma znaczenie wtórne, może być komentarzem lub dodatkowym wyjaśnieniem, ale nie może być normą wiary, ponieważ ludzkie tradycje są omylne, podczas gdy Biblia jest nieomylnym Słowem Bożym.

Wszystkie doktryny mogą być tylko i wyłącznie budowane w oparciu o Pismo Święte, dlatego tradycja reformowana kładzie duży nacisk na znajomość Biblii. Każdy wierzący jest zachęcany, aby codziennie czytać i studiować Pismo Święte.

Sola fide

(jedynie wiara)

Wiara człowieka pochodzi wyłącznie od Ducha Świętego. Przez wiarę jest on w stanie przyjąć łaskę usprawiedliwienia. Wiara jest darem Bożym, człowiek sam nie jest w stanie uwierzyć („spowodować” u siebie wiary).

Bóg usprawiedliwia człowieka nie na podstawie jego wiary, lecz na podstawie dzieła Chrystusa na krzyżu.

Wiara nie jest celem, lecz środkiem, który sprawia, że Chrystus jest obecny w wierzącym. Wiara oznacza żywą relację z Chrystusem. Przez wiarę człowiek ma swój udział w Chrystusie. Przez nią uczestniczymy w dobrodziejstwach Chrystusa. Dzięki Niemu otrzymujemy usprawiedliwienie.

Wierzyć, to znaczy mieć relację z Trójjedynym Bogiem, wiara oznacza także poznanie Boga i zaufanie Bogu.

Odpowiedz 21 z Katechizmu heidelberskiego tak definiuje wiarę: Wiara polega zarówno na pewności poznania, dzięki któremu uznaję za prawdę wszystko, co Bóg objawił w Swoim Słowie, jak też na głębokim zaufaniu, które stwarza we mnie Duch Święty przez Ewangelię. To ona daje mi pewność, że nie tylko inni, ale także i ja otrzymałem od Boga odpuszczenie grzechów, dar sprawiedliwości i wiecznego szczęścia, a wszystko to otrzymałem wyłącznie z Jego łaski, jedynie dzięki zasłudze Jezusa Chrystusa.

Sola gratia

(jedynie łaska)

Człowiek jest grzeszny i całkowicie zepsuty. Jest to skutkiem upadku w grzechu Adama, pierwszego człowieka. Człowiek w wyniku tego faktu został wrogiem Boga i z natury nienawidzi Boga. Człowiek nie jest w stanie samodzielnie wybierać dobra, wybierać Boga.

Zniewolony grzechem człowiek może dostąpić zbawienia jedynie z łaski, objawionej przez Ojca w Jezusie Chrystusie i udzielanej przez Ducha Świętego.

Zbawienie zależy całkowicie od Boga, w żadnym stopniu od człowieka.

Bóg deklaruje wierzącego człowieka usprawiedliwionym, dzięki śmierci Chrystusa (bo Chrystus za niego umarł). Przez wiarę człowiek uczestniczy w dziele Chrystusa.

Usprawiedliwienie i uświęcenie są bezpośrednimi skutkami wcielenia (włączenia) wierzącego w Chrystusie. W momencie obdarzenia człowieka wiara jest on włączony w Chrystusa, przez łaskę jest przyjęty przez Boga i wówczas zaczyna

się proces uświęcenia. Wiara bez owoców jest martwa. Nie jest możliwe jednak, aby żywa wiara nie skutkowała dobrymi uczynkami. Nasze uczynki nie przynoszą nam żadnej zasługi i nie mają żadnego znaczenia dla naszej zbawieniu, które jest tylko i wyłącznie z łaski przez wiary. Duch Święty rodzi człowieka na nowo i tworzy z niego nowe stworzenie. Uczynki są natomiast owocem wiary i znakiem odnowienia i uświęcenia przez Ducha Świętego.

Soli Deo gloria

(jedynie Bogu chwała)

Celem i sensem ludzkiego życia jest oddawanie czci i chwały jednemu Bogu – Ojcu, Synowi i Duchowi Świętemu.

Bóg wszechmogący jest suwerenny, święty, mądry, sprawiedliwy. Bóg jest miłością.

Bóg jest suwerenny. On stworzył wszystko, co istnieje. Ale Bóg nie tylko stworzył, On nadal utrzymuje przy życiu wszelkie stworzenie i rządzi jako suwerenny władca.

Całe stworzenie, wszystkie stworzone istoty są zależne od Boga-Stwórcy. Człowiek nie jest autonomiczny. Przez grzech człowiek nie jest nawet w stanie sam wybrać zbawienia, nawet gdyby mu ono było oferowane. Suwerenność Boża widzimy szczególnie w zbawieniu wybranych przed założeniem świata, gdy Bóg wybiera sam ludzi ku Swojej chwale.

Podstawa reformowanej teologii jest uznanie majestatu Bożego i skromność, pokora człowieka; to uznanie przeogromnej łaski, dzięki której Kościół ma społeczność z Bogiem. Z tego też wynika praktyczna konsekwencja, że należy Bogu oddawać cześć całym życiem, nie wyłącznie podczas nabożeństw. Oznacza to, że przeżywamy naszą codzienność w poczuciu wdzięczności Bogu, trzymając się mocno Słowa Bożego we wszystkim co czynimy i mówimy (np. etos pracy).

Reformowana teologia kładzie duży nacisk na doktrynę życia chrześcijańskiego. Człowiek żyje *coram Deo*, tzn. w obecności Boga, a zatem zawsze i wszędzie - cokolwiek robilibyśmy - składamy świadectwo o Jezusie Chrystusie.

Mandat kulturowy

Teologia reformowana jest bardzo zainteresowana kulturą. Nie w celu utożsamienia się ze światem, lecz w celu przemiany świata. Już Jan Kalwin, czołowy teolog reformowany, w swoich zainteresowaniach wykraczał poza samo głoszenie Ewangelii, (choć ono oczywiście było dla niego najważniejsze), ale jego myśl nie pozostała bez wpływu na konkretny kształt społeczeństwa i państwa.

„Pańska jest ziemia i to, co ją napęlnia, świat i ci, którzy na nim mieszkają” (Psalm 24:1). Nie możemy być zatem obojętni wobec tego, co się dzieje w społeczeństwie, wobec niesprawiedliwości i gwałcenia Prawa Bożego. Adam już w raju otrzymał tak zwany mandat kulturowy: Bóg zlecił człowiekowi aby uprawiać i strzec ziemi (Rdz 2:15). Dlatego celem działania chrześcijańskiego ma także być transformacja kultury i podporządkowanie Chrystusowi stworzonych przez człowieka struktur i instytucji.

Życie chrześcijańskie

Soli Deo gloria - oddawanie chwały Bogu jest praktycznym wymiarem życia chrześcijańskiego. Oznacza to, że życie chrześcijańskie nie jest ucieczka od świata i życiem w ascezie. Chrześcijanin powinien akceptować stworzenie, jako dobry dar od Boga. Każdy rodzaj pracy, która wykonuje człowiek, jest spełnieniem powołania Bożego.

Bóg jest suwerennym Bogiem we wszystkich sferach życia. Dlatego cała rzeczywistość, wszystkie aspekty naszego życia są związane z wiarą. W konsekwencji, całe życie indywidualne i społeczne chrześcijanina musi być podporządkowane Prawu Bożemu (Dekalogowi). W konsekwencji oznacza to życie według chrześcijańskiej, biblijnej etyki we wszystkich, nawet najdrobniejszych aspektach naszego życia w sferach prywatnej, społecznej i publicznej.

Księgi wyznaniowe,

czyli Konfesje (wyznania wiary) tradycji reformowanej, które według Statutu są również podstawami działania fundacji „Augustinus”:

- **Katechizm Heideberski** (1563 r.) [odnośnik do tekstu]
Katechizm ukazał się w roku 1563, w języku niemieckim, z inicjatywy Fryderyka III, księcia elektora Palatynatu. Fryderyk pragnął przekazać ewangeliczną prawdę swojemu ludowi, dlatego w roku 1562 powierzył dwóm profesorom Uniwersytetu Heideberskiego streszczenie nauk Ewangelii w formie katechizmu.
Profesorami tymi byli Zachariasz Ursinus (urodzony w 1534 r. we Wrocławiu) i Kasper Olevianus.
Opracowany przez nich Katechizm szybko zdobył wielkie uznanie i został przyjęty, jako oficjalne wyznanie wiary (księga wyznaniowa) Kościoła Reformowanego. Już od początku, uznano za zasadne duszpastersko tłumaczenie całego katechizmu wszystkim wiernym, podczas kazań głoszonych w obrębie jednego roku liturgicznego; stąd pochodzi tradycyjny podział katechizmu na 52 Niedziele.
- **Kanony z Dordrechtu** (1619 r.) [odnośnik do tekstu]
W 1618-1619 w Dordrecht, mieście holenderskim, odbył się synod, który stał się jednym z najważniejszych w historii kościołów reformowanych.
Powodem wiodącym zebrania się synodu był spór między tzw. Gomarystami i Arminianami. Gomarysty (nazwa pochodząca od jednego z głównych postaci grupy) byli reformowanymi/kalwinistami, broniącymi m.in. nauki o predestynacji. Arminiusz (postać wiodąca drugiej grupy) natomiast odrzucił m.in. predestynację i podważył naukę o zniszczeniu człowieka przez grzech. Można powiedzieć, że był to tzw. Semipelagianizm.
Kanony z Dordrechtu, w odpowiedzi na wspomniany wyżej konflikt, w sposób jasny tłumacza czystą naukę biblijną we kwestiach stanowiących centrum problemu, mają przy tym charakter niezwykle duszpasterski.
- **Konfesja Sandomierska** (1570 r.) [odnośnik do tekstu]
Jest to polskie opracowanie, będące jednocześnie poszerzeniem tzw. *Drugiej Konfesji Helweckiej* z 1566 r. (napisanej przez Reformatora Henryka

Bullingera w Zurychu). Jest to bardzo obszerna księga wyznaniowa, która w bardzo systematyczny sposób podaje całość nauki biblijnej. Dokument ten stara się połączyć naukę z życiem praktycznym; zawiera także szereg artykułów dotyczących organizacji życia kościelnego. Ton jego jest wyraźnie duszpasterski (pastoralny). Używając argumentów z Pisma Świętego tłumaczy odrzucenie fałszywych, niebiblijnych nauk. Konfesja sandomierska jest szczególnie ważna dla historii kościołów reformowanych w Polsce.

Pięć Punktów kalwinizmu

Nauka reformowana często jest prezentowana w formie tzw. pięciu punktów kalwinizmu (jest to rodzaj streszczenia nauczania podanego w Kanonach z Dordrechtu).

Punkty te mówią o tym jak i dlaczego człowiek zostaje zbawiony, oraz w jaki sposób fakt ten znajduje odzwierciedlenie w jego życiu.

1. Całkowita bezsilność (całkowita deprawacja)

Z powodu Upadku Adama, człowiek jest grzeszny. Upadek był całkowity powodując, że każdy człowiek jest ze swej natury wrogiem Boga. Człowiek nie jest w stanie dobrowolnie lub samodzielnie wierzyć i przyjść do Boga. Człowiek jest zniewolony, jest duchowo martwy (Ef 2:1) nie jest w stanie sam siebie zbawić i potrzebuje pomocy od Boga. Człowiek znajduje się w sytuacji pozbawionej nadziei i tylko łaska Boża może być dla niego ratunkiem.

Wiara nie jest ludzkim wkładem do zbawienia, lecz jest darem Bożym dla grzesznika: „łaską bowiem jesteście zbawieni przez wiarę. A to pochodzi nie od was, lecz jest darem Boga: nie z uczynków, aby się nikt nie chlubił.” (Ef 2:8-9).

2. Bezwarunkowe wybranie

Bóg nie zostawił ludzkości w grzechu i śmierci. Wybrał On - zgodnie ze swoją suwerenną wolą - swój lud, od wieczności, przed założeniem świata (Ef. 1:4).

Oznacza to, że ci, którzy są zbawieni zostali wybrani przez suwerennego Boga ku Jego chwale.

Bóg nie wybiera na podstawie jakiegokolwiek szczególnej wartości pozytywnej, która jest w danym człowieku, np. zgodnie z jakąś jego cechą, jakością lub w przewidywaniu jego wiary, lecz tylko według własnej suwerennej Woli, swojego upodobania. Bóg prowadzi swych wybranych do wiary i zbawienia, przez Ducha Świętego do przyjęcia Chrystusa. Człowiek jest zbawiony nie dlatego, że wybrał Boga, lecz tylko dlatego, że to on został wybrany przez Niego.

3. Ograniczone odkupienie

Zbawienie przez Chrystusa, dokonane na krzyżu zostało dokonane dla Jego owiec (Jan 10:11). Chrystus nie wylał swojej krwi za tych, którzy nie przyjdą do Niego i nie zostaną zbawieni. Chrystus nie zapłacił za ich grzechy. Chrystus natomiast umarł i dokonał odkupienia za grzechy konkretnych grzeszników i w tym zapewnił im wszystko, co jest potrzebne dla ich zbawienia.

4. Skuteczne powołanie przez Ducha Świętego (Nieodparta łaska)

Istnieje ogólne powołanie, skierowane do każdego kto usłyszy ewangelię. To zewnętrzne powołanie może zostać - i często tak jest - odrzucone. Powołanie wewnętrzne natomiast jest tylko skierowane do wybranych i nie może być odrzucone. Jego skutkiem zawsze jest nawrócenie: Ci, których Bóg wybrał, na pewno przyjdą do Niego. Bóg wysłał Ducha Świętego, aby działać skutecznie w sercach wybranych. To wewnętrzne powołanie, jest niezależne od ludzkiej współpracy lub woli. Duch Święty sprawia, że wybrany nawróci się, będzie pokutował i uwierzy.

5. Zachowanie / wytrwanie świętych

Wszyscy, którzy zostali wybrani przez Boga, odkupieni przez Chrystusa i odrodzeni przez Ducha Świętego, są zbawieni na zawsze. Są zachowani w wierze mocą Boga Wszechmogącego i w ten sposób każdy z nich wytrwa w wierze do końca.

Ojciec mój, który Mi je dał, jest większy od wszystkich. I nikt nie może ich wyrwać z ręki mego Ojca. (Ew. Jana 10,2)